DE GRUYTER OPEN
DOI: 10.1515/amnpsc-2017-0002

ACTA MUSEI NATIONALIS PRAGAE
Historia litterarum • roč. 62 • 2017 • čís. 1–2 • s. 6–18

NATIONAL MUSEUM

STUDIE

VÝSKYT KRAMÁŘSKÉ PÍSNĚ *Ó, RADOST MÁ* V LIDOVÉ ZPĚVNOSTI

Věra Thořová (Praha)

The Occurrence of the Broadside Ballad *Ó, radost má* [Oh, My Joy] Among Folk Songs

Abstract: The broadside ballad Ó, radost má [Oh, My Joy] was, as far as known, first printed in Kutná Hora in 1808. Later, it began to be sung to an unprecedented number of different tunes, inspired by folk and semi-folk songs, broadside ballads, church and artificial songs. Sometimes, the tune even literally quoted the folk melody. Variants of the song continued to appear in all Czech regions throughout the 20th century. In the Chodsko region, the song has become popular and has been sung as a folk song to this day.

Keywords: broadside ballad – folk songs – folk song repertoire – tunes of folk, semi-folk and folkish songs – tunes of artificial and folk songs – text incipits of songs – tune reference – lifetime of a broadside ballad – Ó, radost má [Oh, My Joy]

Kramářská píseň s incipitem *Ó, radost má* (také *Ach – Aj – Och, radost má*, popřípadě *Ta radost má*) je jednou z nejrozšířenějších písní v lidovém zpěvním repertoáru 19. a první poloviny 20. století. Třebaže ji v publikovaných sbírkách lze najít zcela výjimečně, zřejmě v pouhých dvou případech,[1] nechybí tato píseň v žádné větší rukopisné sbírce či zpěvníku té doby. K jejímu rozšíření v českých zemích napomohly především kramářské tisky – nejstarší zjištěný tisk (aršík) s touto písní pochází z roku 1808 z tiskárny v Kutné Hoře.[2] V následujících letech ji přinášely pod různými tituly další tiskárny v řadě českých i moravských měst.[3] Většina těchto tisků je bez vročení (jež ovšem obecně u kramářských písní stejně nemusí vždy odpovídat skutečnosti). Letopočet uvádějí pouze tyto tisky sledované písně: vedle zmíněné Kutné Hory (1808) to byla tiskárna v Litomyšli (1811), Landfrasova tiskárna v Jindřichově Hradci (založená v roce 1797)[4] – „Tiskem Aloisia Josefa Landfrasa“ (1850, 1851, 1858), „Tiskárna M. Gintla v Platejse v krámě knihařském“ (1831, 1833, 1836), „Tiskem v Skalici u Škarnicla synů“ (1854, 1881), „Tisk a náklad Jana Spurného v Praze“ (1856, 1867).[5] Aršík s touto písní je vesměs šestnácterkového formátu o čtyřech stranách (dvojlist), text písně je tištěn frakturou, uváděn o 12 slokách ve formě milostného dialogu mezi chudým mládencem a bohatou dívkou a označován jako píseň svatební.

Landfrasova tiskárna v Jindřichově Hradci, založená roku 1797 (po rekonstrukci). Foto: V. Thořová, srpen 2007.

Na titulní straně je umístěn obrázek – dřevořez či později dřevoryt, který však s obsahem písně obvykle nesouvisí (používaly se staré štočky, které měla tiskárna k dispozici). Vyobrazení k této písni mají nejrůznější podobu – co kramářský tisk, to jiný „výjev“.

[1] SALICHOVÁ, Helena. *Slezské lidové písně svatební a jiné z Kyjovic a okolí*. 1. vyd. Kyjovice – Zábřeh 1917, 2. vyd. tamtéž 1918, s. 10, č. 3; JINDŘICH, Jindřich. *Chodský zpěvník. Díl 3.* 2.vyd. Praha 1951, s. 99–100, č. 74.

[2] Knihovna Národního muzea, sign. KPO 181/9. Ó, radost má, však jediná. Píseň nová Mládencům a Pannám k ukrácení času vydaná. S povolením cís. král. Cenzury. Vytištěná v Hoře Kutný. Dřevoryt: květinový ornament.

[3] Vedle tiskárny v Kutné Hoře to byla tiskárna Aloisia Josefa Landfrasa v Jindřichově Hradci, „Tiskárna M. Gintla v Platejse v krámě knihařském v Praze“, tiskárna v Pardubicích, tiskárna Jana Spurného v Praze, ve Skalici „u dědičov J. Škarnicla“, v Praze „u Jozefy Elsenwangrowi v pěti korun“, „Píseň vytištěná u Al. Landfrasa a Syna v Jindřichově Hradci byla uložena ve skladu a byla k dostání u Eugena Petrsona v Příbrami“, v Chrudimi „u vdovy Františky Kosinowý“, „w Pisku“ a „Tisk a sklad Jana Rippla v Jihlavě“.

[4] BĚHALOVÁ, Štěpánka (ed.). *Tiskárny a tisky 19. století: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané při příležitosti 200. výročí založení jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny*. Jindřichův Hradec: Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1998.

© 2017 Věra Thořová, published by De Gruyter Open. This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 License.

Mládenec
(1)
Ó, radost má, však jediná
v celém dílu světa,
ó, klenote srdce mého,
růžičko rozkvětlá,
vykvetlas mně k potěšení,
spatřil jsem tě v hustém trní,
jak bych k tobě přistoupit
moh,
uděl mně znamení.

Panna
(2)
Můj amante, patřím na tě,
znamení ti dávám,
z gruntu srdce moje ruce
náchylně zůstávám,
jen buď drobet trpělivý,
(...),
neukracuj věku svého,
Bůh jest dobrotivý.

(3)
Trpělivost nese růže,
s tím se těšit budu,
připravím v srdci zahradu
a z očí mých vodu:
ten kvítek budeš zalejvat,
růži v srdci mém štěpovat,
bych ji mohla na delší čas
v své kráse zachovat.

Mládenec
(4)
Potěšen jsem z tvojí řeči,
radostí omdlévám,
tebe, líbezná růžičko,
slzami zalejvám,
od toho kře kráčím smutně,
div se srdce nerozpukne,
kterak tě tu opustit mám,
opatruj tě Bůh sám.

Panna
(5)
Neodcházej, můj amante,
daleko ode mne,
bych tě mohla často spatřit
přicházet sem ke mně.
Okem líbezným pohlédni
na tu růžičku v tom trní,
až budeš mít ke mně přístup,
tak si mě utrhni.

Mládenec
(6)
Ó, lilium nejkrásnější,
uděl mně maličko,
bych tě mohl ponížiti,
jen dovol, růžičko:
na vysokém křičku visíš,
svou krásou všecky povýšíš,
co jest v celém světě kvítí,
jen ty se mně líbíš.

Panna
(7)
Neflatýruj, nevychvaluj
mou krásu nad jiné,
když mě tak věrně miluješ,
mluv se mnou upřímně:
okolo mne chodíš, vzdycháš,
mé srdce v těle pronikáš,
mým rodičům až posavád
o mně nic neříkáš.

Mládenec
(8)
Kterak se mám opovážit
k tvým rodičům přijít,
když se musím svou chudobou
tobě i jim svěřit:
tys v rozkoši vychovaná
a v bohatství jsi zrozená,
jak by se to státi mohlo,
bys mně byla daná?

Panna
(9)
Já jsem si tě oblíbila,
já chci tvoje býti,
tebe nad všecko bohatství
chci sobě vážiti,
kde je poklad, tu je srdce,
podejme si pravé ruce,
předstupme jen oba spolu
před duchovního správce.

Mládenec
(10)
Svěřujem se s naší láskou
vám, otče duchovní,
udělte nám požehnání,
chceme býti svoji.
Toto manželstvo stvrzuji,
štůlou kněžskou zavazuji,
buďte živi podle Boha,
to vám přikazuji.

(11)
Děkuji ti, Bože milý,
z tvého dobrodiní,
neb jsem tebe věrně žádal
o kvítek jediný:
růžičku jsem si vinšoval,
tys mně ji z lásky daroval,
abych ji až do své smrti
upřímně miloval.

(12)
Amen, zpívám, všem
povídám
o pravdivé lásce,
jakou snáší v srdci bolest,
která je v překážce:
trápějí se obě strany –
však jim žádný neubrání,
kde jsou dvě srdce upřímné
a mají se rádi.
Amen.

Přepis kramářského tisku z Landfrasovy tiskárny v Jindřichově Hradci uvádějí Robert Smetana a Bedřich Václavek v knize *České písně kramářské*:[6]

Svým květnatým, nabubřelým stylem má text písně blízko k období barokní světské lyriky. Vyskytují se v něm některé archaické výrazy alamodového slovníku (*z gruntu srdce*, *můj amante*, *lilium nejkrásnější*, *neflatýruj*[7]). Jak již bylo řečeno, obsahem je dialog chudého nesmělého mládence a bohatého děvčete, kteří spolu hodlají uzavřít manželství; píseň je tedy často označována jako svatební. Text ukazuje na vyspělejšího básníka, jméno autora se však nepodařilo zjistit.

Nejrozsáhlejší fond kramářských tisků vlastní Národní muzeum v Praze – píseň *Ó, radost má* zde vykazuje 43 položek;[8] například Etnologický ústav AV ČR má ve svých fondech 4 kramářské tisky s touto písní.[9] Jak bylo naznačeno úvodem, incipit většiny těchto písňových textů zní *Ó, radost má*, v několika případech *Ach, radost má* a po jednom případu *Och, radost má*, *Aj, radost má* a *Ta radost má*. Počet dvanácti slok je u kramářských tisků s touto písní stabilní, text – až na některé drobné změny – je konstantní. Úvodní dvojverší se objevuje ve dvou variantách: (1) *Ó, radost má, však jediná / v celém dílu světa* a (2) *Ó, radost má, všech jediná (všejediná) / ve všech dílů světa*.

---

[5] Knihovna Národního muzea, sign. KNM 75/63. Špalíček: Nová píseň mládencům a pannám, všem milovníkům zpěvu k ukrácení času vydaná. Dřevoryt: holub s orlem na hnízdě (Landfras). A 3881 (dtto). Dřevoryt: mladík sedící na pařezu pod stromem. Špalíček, sign. 23, č. 9. Píseň mládencům a pannám na světlo vydaná (Litomyšl). Dřevoryt: Dívka kyne mládenci s kloboukem v ruce. Sign. 299/47. Špalíček. Nová píseň mládencům a pannám pro obveselení mysle (Spurný, Praha). Dřevoryt: sedící žena opírající se o tyč. Sign. VÚ Olomouc E 13946. Kratochvilná píseň pro obveselení mysle Mládencům a Pannám vydaná (Skalice). Dřevoryt: housenka. Dtto, sign. KP 9323 (Skalice). Dřevoryt: na větvi stromu hnízdo s ptákem. Sign. KP 259 (Gintl, Platejs). Nová píseň Mládencům a Pannám pro obveselení mysle na světlo vydaná. Dřevoryt: Dívka na schodech s kyticí v ruce.

[6] SMETANA, Robert – VÁCLAVEK, Bedřich (edd.). *České písně kramářské*. Praha: F. Borový [1937], 2. vyd. 1949, s. 121–122.

[7] Z německého flatterhaft = těkavý, nestálý, vrtkavý.

[8] Za jejich vyhledání děkuji pracovníkům Knihovny Národního muzea v Praze. Tisky mají tato inventární čísla: KP 259, 4128, 6936, 7348, 8403, 8447 neúpl., 8530, 9323, 9661, O 181/1–20 neúpl., M Chrudim špal. 23, č. 9, VÚ Olomouc E – 13946 (špal.), KP špal. 75/63, KP špal. 299/47, Nár. A 4279/13, 4327/20, 3881, 3917, 4160.

[9] KOPALOVÁ, Ludmila – HOLUBOVÁ, Markéta (edd.). *Katalog kramářských tisků*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2008, s. 225, č. 1713, sign. KT XXX N 164, č. 1714, KT XV II ii 1–11 (6), č. 1715, KT XXX III R 380.

Uzuálně se v kramářských tiscích nepřipojují k písním notované nápěvy, ale nezřídka jejich tvůrci odkazují na melodii jiné, známé lidové, pololidové, kramářské či umělé písně (*jako:*, *zpívá se jako:*) nebo se vyjadřují všeobecně (*zpívá se známou*, popřípadě *obecní notou*). Stejně je tomu u písně *Ó, radost má*: v jediném případě se lze setkat s obecným odkazem *zpívá se na povědomou notu*, několikrát odkazují tisky na blíže nezjištěnou, zřejmě umělou píseň s incipitem *Ach (Ó) můj milý znejmilejší, on bledý*, u několika tisků se nachází odkaz *zpívá se jako Kvílím po tobě, hrdličko, oznam se, kde bydlíš* – tato kramářská píseň se v záznamech sběratelů z přelomu 19. a 20. století (Ludvík Kuba, Jaroslav Bradáč)[10] objevuje ve dvou melodických podobách. Další textový počátek, na který odkazuje kramářský tisk, představuje – rovněž svatební – píseň *Sluníčko zašlo za hory*, již zapsal Josef Svárovský na Mladoboleslavsku[11] s typickým pololidovým nápěvem:

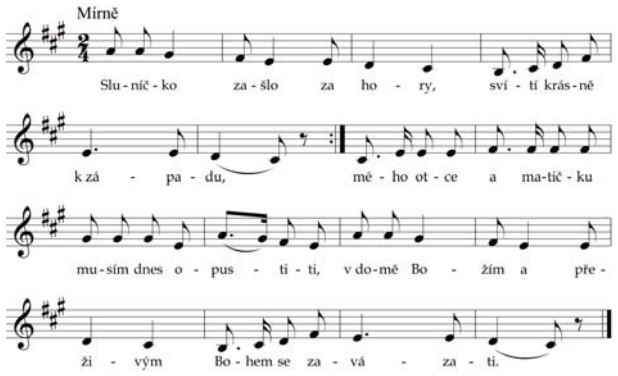

Poslední odkaz se týká písně *Vale, lásko ošemetná, adié, lebe wohl*, jejíž česko-německý text zapsal učitel a sběratel František Homolka v Dřínově na Podřipsku v roce 1909 a k níž připojil poznámku: „Nápěv neznám.“[12] Její incipit (s vysvětlivkou: *Stará píseň; má známou notu*) vložil již Karel Hynek Mácha jako motto do čela své prózy *Marinka* (1834). A z téže doby je doložen i opačný odkaz: v notovaném rukopisném zpěvníku Josefa Aueršpergra (1833) se u textu písně *Vale, lásko ošemetná* odkazuje k nápěvu tamtéž níže uvedené písně *Ó, radost má*.

Obrátíme-li pozornost k *rukopisným* sbírkám písní (popřípadě notovaným zpěvníkům) 19. a první poloviny 20. století, zjišťujeme, že k textům písně *Ó, radost má* se pojí až překvapivé množství nápěvů. Svědčí to o značné oblibě této písně v lidovém zpěvním repertoáru po dobu více než jednoho století. Tato skutečnost odporuje někdejšímu tvrzení Jiřího Sehnala,[13] jenž ve svém referátu na Václavkově Olomouci uvedl: „Jen výjimečně jsme našli (při terénním výzkumu) k jednomu incipitu (kramářských písní) více melodií.“ (Jednalo se ovšem o písně ze 17.–18. století.) Podle Roberta Smetany a Bedřicha Václavka „hudební složka (kramářské) písně byla funkčně podřazena složce slovesné. Úkolem nápěvu bylo doprovázeti text písně a nikoli umocňovati jej tak, aby spolu s nápěvem tvořil umělecký písňový útvar...“.[14] To se však týká spíše epických písní zpravodajského charakteru (autor kramářské písně se při výběru nápěvného odkazu řídil metrickou shodou textu s doporučenou melodií), nikoli písní lyrických, které mají samostatný, často hudebně rozvinutý nápěv, tak jako je tomu například právě u písně *Ó, radost má*.

Díky svému svatebnímu charakteru se její text rychle uchytil v lidovém repertoáru, přičemž si k němu zpěváci samozřejmě přiřazovali či skládali nejrůznější nápěvy. V rukopisných písňových sbírkách archivních fondů Etnologického ústavu AV ČR se na pracovišti v Brně nachází 36 a v Praze 34 různých záznamů písně *Ó, radost má*, tři jsou v národopisném oddělení Západočeského muzea v Plzni a rovněž tři v Městském muzeu v Blatné, dva ve Státním okresním archivu v Berouně a po jednom v SOA a v Městském muzeu v Mladé Boleslavi.[15]

Na rozdíl od fixované podoby v kramářských tiscích dochází u písní kolujících v lidovém repertoáru vesnických zpěváků k určitým změnám. Především rozsah písně je z pů-

---

[10] KUBA, Ludvík – THOŘOVÁ, Věra (ed.). *Lidové písně z Chodska*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., 1995, s. 190, č. 160. Kubova sbírka pochází z r. 1894, záznam ze Starého Klíčova u Domažlic. Jaroslav Bradáč, Škvrňany u Plzně, r. 1907. Zp. Marie Šiková. Rkp. EÚ AV ČR, Praha, sign. 6/15, s. 211, č. 119, s. 211.

[11] Josef Svárovský, rkp. EÚ AV ČR, Praha, rkp. 97/446, s. 22, č. 22. Zp. Josef Burdil, kostelník v Dolním Slivně (o. Mladá Boleslav), r. 1910. Stejný text, avšak jiný nápěv zapsala Božena Čapková s Karlem Kořízkem; píseň označili jako svatební k čepení nevěsty. In: *Lidové písně a říkadla z Úpicka*. K vydání připravila Věra Thořová, Praha 2002, s. 388, č. 242. Zp. „paní Herzogová a Anna Chmelařová“, Úpice 1894.

[12] THOŘOVÁ, Věra – TRAXLER, Jiří – VEJVODA, Zdeněk. *Lidové písně z Podřipska ve sbírce Františka Homolky*. *I. díl*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., 2015, s. 386, č. 345.

[13] Nápěvy světských písní kramářských v 17. a 18. století. In: *Václavkova Olomouc 1961. Sborník referátů a diskusních příspěvků o kramářské písni*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 276.

[14] SMETANA – VÁCLAVEK [1937], 2. vyd. 1949, s. 21.

[15] Za jejich vyhledání v brněnských archivních fondech děkuji PhDr. Martě Toncrové a Mgr. Šárce Toncrové z Etnologického ústavu AV ČR v Brně. EÚ AV ČR, brněnské fondy: H. Salichová rkp. I–665, M. Beck rkp. A 5/15, A. Pustka rkp. A 122/41, A 185/245, J. Svoboda rkp. A 1375/75, J. Kachlíková rkp.5/16/121, F. Svobodová rkp. A 150/106, 108, K. Pálová rkp.A 1424/57, A 1425/45, F. Kyselková rkp. A 297/2–3, A 329/5, A 387/4, A 391/7, A 438/3, L. Janáček rkp. A 393/3, A. Šulová – K. Hacker rkp. A 512/46, M. Böhnisch rkp. 554/8, Anonym rkp. 560/list 13/45, R. Smetana rkp. A 576/182–5, J. Vavřík rkp. A 673/55, A 673/299, C. Lelek rkp. A 679/listy 115–116/118, R. Kučera rkp. A 843/235, H. Bím rkp. 1078/21, J. Kšica rkp. 1105/s. 11 č. 9, A. a B. Pekovi , rkp. A 1131/110, A. Pek rkp. 1203/222, V. Bělík rkp. A 1247/list 14–15, č. 7, Anonym rkp. 263/198 (T)+160+186, J. Poláček rkp. A 880/č. 32 (s. 60) a č. 90 (s. 147–148), A 937/61–62, A 937/61, A 937/9, A. Brotan rkp. 15/19, F. Kříž rkp. A 1183/3, M. Kocman rkp. 1–649, R. Kučera rkp. A 843/225, F. Lýsek rkp. A 587/11. EÚ AV ČR, pražské fondy: K. V. Adámek rkp.1/1, s. 76 č. 50, 2/2, s. 377 č. 787, J. Bradáč rkp. 10/60, s. 19 č. 833, V. J. Dušek rkp. 16/232, s. 251, F. Homolka rkp. 26/109, s. 190 č. 1976, 30/116, s. 244 č. 3279, J. Hylák rkp. 158/664, s. 22 č. 59, A. Jakubec rkp. 36/153, s. 4 č. 122, I. Janáčková rkp. 211/752 , s. 57, č. 1094, J. Janda rkp. 263/794, e. 183, č. 569, J. E. Jankovec rkp. 38/159, s. 35, č. 234, 38/161, s. 63, 38/167, s. 235, č. 293, 38/179, s. 26, č. 395, L. Kuba rkp. 64/283, s. 15, č. 149, 65/285, s. 125, č. 483, J. Š. Kubín rkp.66/286, s. 174, č. 163, 71/307, s. 54 č. 1341, 74/323, s. 5, č. 2173, K. Mitiska rkp. 85/356, s. 10–11, č. 99, J. Pavlík rkp. 96/431, s. 2, č. 21, J. Rous rkp. 193/705, s. 213, č. 172, F. Sládek rkp. 111/534, s. 105, č. 110, 113/537, s. 190, č. 1976, s. 442, č. 1182, 114/538, s. 150, č. 1443, s. 434, č. 1711, s. 150, č. 1444, 1445, 1446, J. Svárovský rkp. 118/545, s. 11, č. 141, V. Thořová rkp. 274/823, č. 58, V. Vaněk rkp. 154/649, s. 93, č. 38, 52, E. Vejžvaldová rkp. 132/571, s. 17, č. 569, J. Zemánek rkp. 139/612, s. 125, č. 399. Muzea: Městské muzeum Blatná, anonym, 1904, sign. 63/LA s. 425, č. 32/LA, Ru 65/84, s. 425b, č. 104. Okresní muzeum Mladá Boleslav: sign. 091.885.78/2, s. 55. Zp. Johan Řehak r. 1852. Státní okresní archiv Beroun: Rukopisný zpěvník Matěje Pučelíka z Chudenic z r. 1942, sign. 46.

vodních dvanácti slok zhuštěn většinou na 1–5 slok, výjimečně na 8–11 slok; pouze v jediném případě je zachováno všech 12 slok. Je to pochopitelné, uvážíme-li obtížnější zapamatovatelnost původního nelidového a šroubovaného kramářského textu písně. Také s textem samým zacházeli zpěváci poněkud volněji, i když k zásadním změnám oproti původnímu znění nedocházelo. Někdy se tato změna projevila již v incipitu, například v zápisu Jana Poláčka v Hruškách na Slovácku – *Ó, radosti srdce mého, růžičko vonná*[16] nebo *Avšak má radost jediná v celém dílu světa*.[17] Nápěvy této písně jsou různého druhu: lidové, pololidové, kostelní i umělé. Lidové nápěvy vycházejí z melodií jiných lidových písní, často též svatebních,[18] například:

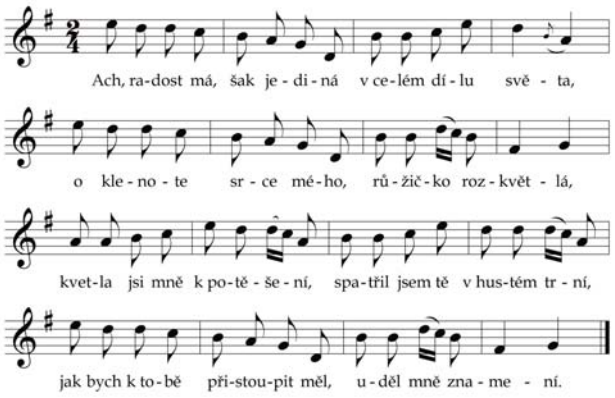

Pro srovnání lze uvést chodskou svatební píseň, jak ji zaznamenal Ludvík Kuba v roce 1894 v Draženově na Chodsku:[19]

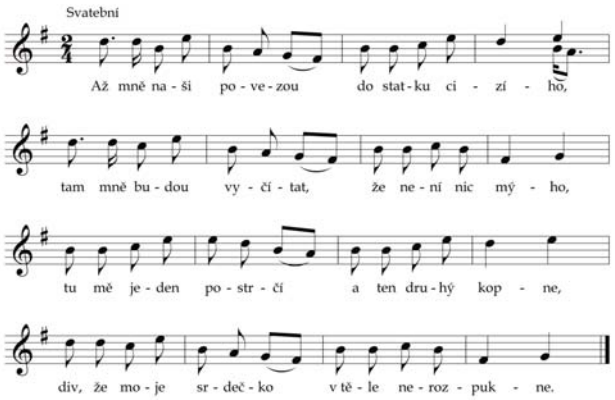

K žánru svatebních písní náleží i ta následující, kterou Ludvík Kuba zapsal téhož roku v Mrákově na Chodsku:[20]

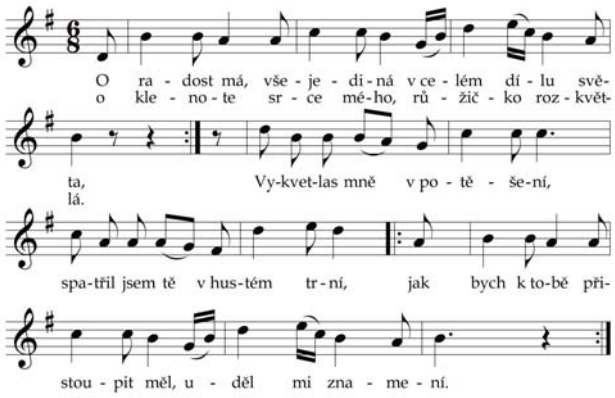

Velkou skupinu tvoří písně melodicky vycházející ze známého nápěvu *Já jsem malý mysliveček*. Různé varianty této písně se vyskytují v Čechách i na Moravě. Jednu z nich zapsal Albert Pek před rokem 1939 v Plavči na Znojemsku (zpívala mu ji Marie Urbánková):[21]

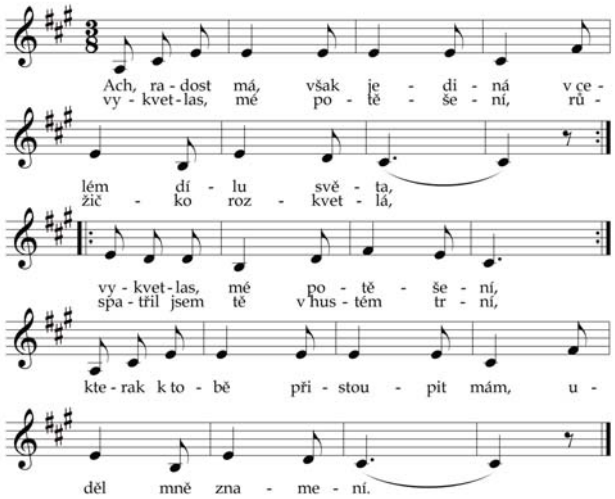

Další varianty zaznamenali: Jaroslav Vavřík na Hlučínsku (bez data, č. 53, 2 sloky), Metoděj Beck v Německých Knínicích (dnes Miroslavských) na Jihlavsku (1907, s. 15, 3 sloky), Hynek Bím v Ledkově na Jičínsku (1899, č. 21, 2 sloky), Františka Kyselková v Dolní Kounici u Brna (1906, č. 4, 6 slok, zpívala 68letá Terezie Hašková) a v Kralicích u Náměště na Hané (1906, č. 7, 3 sloky, zpívala 62letá výměnkářka Anna Vodová), Františka Svobodová v Čejči u Hodonína (1910, s. 106–108, 11 slok) a Věra Thořová v Oldříši u Poličky na Svitavsku (1968, č. 58, zpívala 76letá Josefa Broklová). Varianty zapsali i sběratelé v Čechách: František Homolka ve Zdobíně na Trutnovsku (1911, s. 190, zpívala 70letá Marie Janečková) a Ferdinand Sládek v Bez-

[16] EÚ AV ČR, Brno, rkp. 937/61, záznam z r. 1955.
[17] Sb. J. Poláček, Prostějov 1955. EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 937/9.
[18] Ludvík Kuba, 1894, EÚ AV ČR, Praha, rkp. 64/283, s. 15, č. 149.
[19] Až mě naši povezou. In: KUBA – THOŘOVÁ 1995, s. 61, č. 37.
[20] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 65/285, s. 125, č. 483.
[21] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 1203, s. 220, č. 222.

děkově u Rožmitálu (1929, s. 434, 12 slok, zpíval Josef Sýkora).

Jinou skupinu tvoří melodické varianty jedné z jihočeských písní; následující z nich zapsal Albert Pek v Kolinci u Sušice v roce 1949:[22]

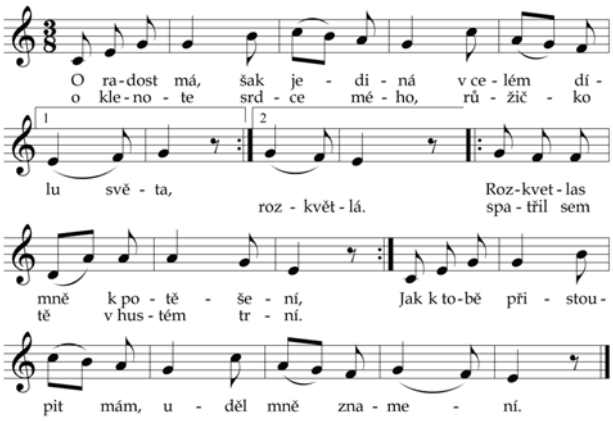

Variantu zapsal Josef Štefan Kubín na Jičínsku roku 1909.[23] Týž sběratel o rok později zachytil další variantu od Jana Obsta ve Slaném v Kladsku.[24] Srovnejme Pekův zápis s jihočeskou písní *Slunéčko široko, daleko*:[25]

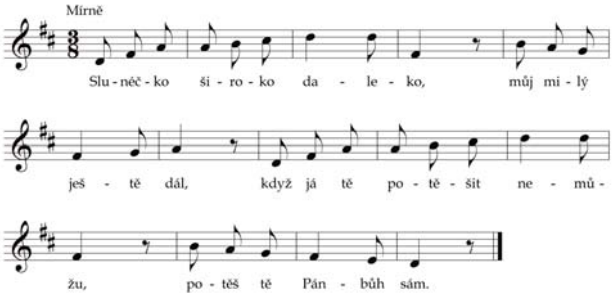

Na lidový nápěv zachytil píseň s jedinou slokou Antonín Pustka v roce 1953 v Kunčicích pod Ondřejníkem na Frýdecko-Místecku:[26]

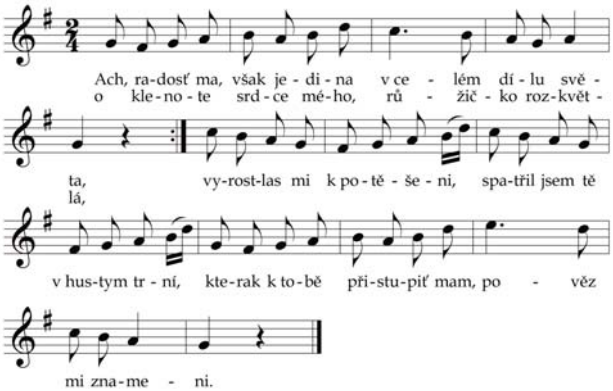

První takt následující písně připomíná známou jihočeskou *Co se ten talínskej rybník nahání*:

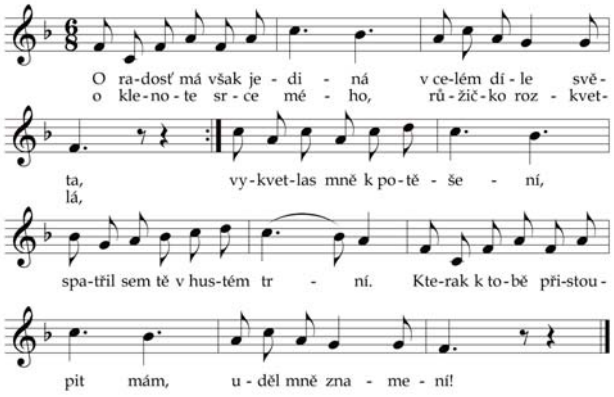

Píseň zapsala sběratelka Františka Kyselková v Popůvkách u Kojetína (bez data, 1 sloka, zpívala 77letá Magdalena Trčková).[27]

Následující píseň je melodicky téměř shodná s lidovou písní *Když tě vidím, má panenko, v tom kostele klečeti*, tak jak ji zaznamenal Karel Jaromír Erben.[28] Ostatně nápěv této lidové písně vychází z melodiky kostelních zpěvů, inspirován zřejmě varhanní hudbou z prostředí chrámu, a byl jím podnícen i původní text. Píseň *Ach, radost má* zapsal Alois Jakubec v roce 1910 na Jičínsku od Doroty Jakubcové. Oproti sledované písni má ovšem zcela odlišný, mariánský poutní obsah, což potvrzuje i sběratelova poznámka: „Zpívala se k Panně Marii, když se šlo na pouť do Nové Paky.“ Druhá sloka je neúplná.[29]

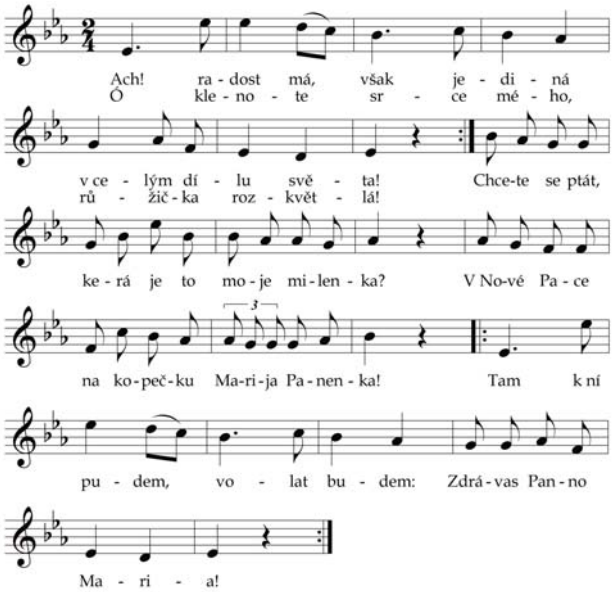

[23] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 74/323, č. 2173.
[24] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 71/307.
[25] WEISS, Karel (ed.). *Český jih a Šumava v lidové písni. Díl 5.* Praha: Národohospodářský sbor jihočeský, 1927, s. 15, č. 2.
[26] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 183, s. 30.
[26] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 183, s. 30.
[27] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 438.
[28] *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha 1864 (E 301, EN 698).
[29] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 36/153, s. 9, č. 122.

Zápis Erbenův:

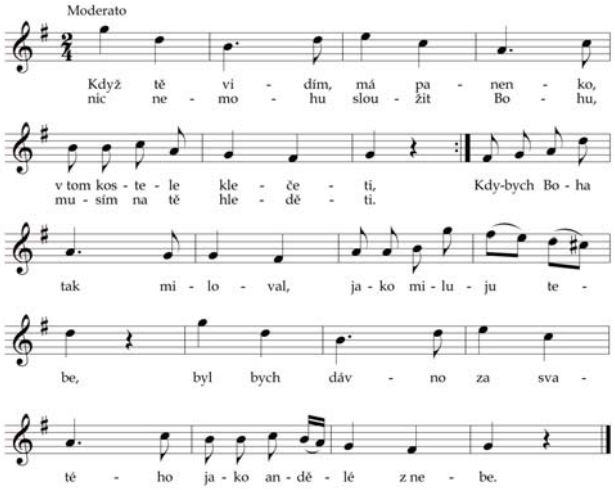

Nápěvů vycházejících z melodiky lidových písní existuje nepřeberné množství a nelze je zde všechny demonstrovat. Uveďme proto z této skupiny ještě tři poslední, odlišné typy:

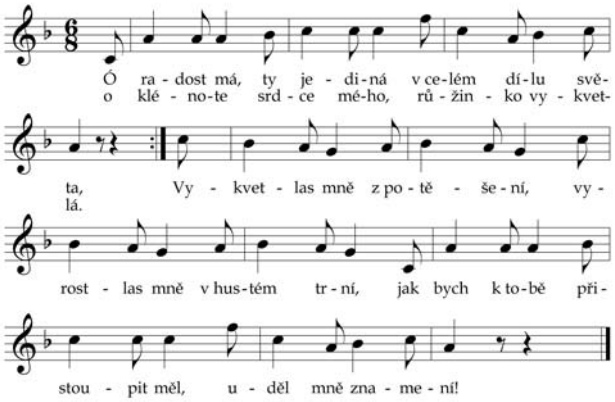

Píseň zapsal Josef Emanuel Jankovec v roce 1931 na Kladně od Růženy Klírové a připojil poznámku: „Píseň byla roku 1870 oblíbena v Bráníce u Prahy.“[30]

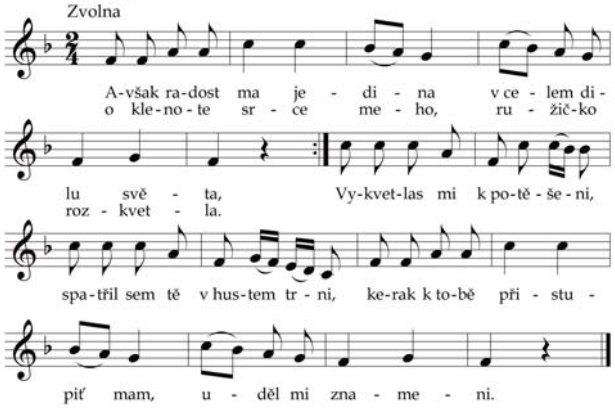

Uvedenou píseň zapsal s jedinou slokou František Lýsek v roce 1950 v Martinově u Ostravy.[31]

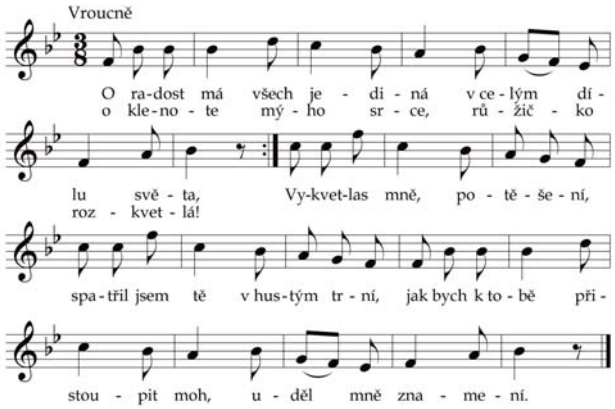

Píseň o šesti slokách zapsal Karel Mitiska v roce 1932 ve Zlivi u Českých Budějovic; zpívala mu ji 61letá Magdalena Balounová.[32]

Na lidové nápěvy navazuje skupina písní s nápěvy pololidovými, které jsou ovlivněny dechovou hudbou a sentimentálními písněmi přelomu 19. a 20. století. Vyznačují se melodickými závěry, kdy melodie klesá sekundovými kroky od citlivého tónu k tercii, stereotypním prodlužováním tónů na těžkých dobách taktových, sekvencovitým opakováním jednoho motivu v celé písni, chudou hudební nápaditostí a valčíkovým nebo pochodovým rytmem. Typickými reprezentanty této kategorie jsou dva následující nápěvy. První z nich zapsal Ferdinand Sládek v Borovanech u Českých Budějovic; sbírka je z let 1901–1935:[33]

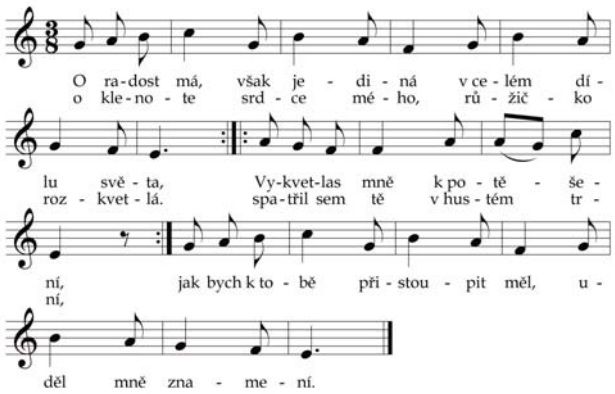

[29] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 36/153, s. 9, č. 122.
[30] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 38/167, č. 293.
[31] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 587/11.
[32] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 85/356, s. 40, č. 99.
[33] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 114/538, s. 434, č. 1712.

Srovnejme nápěv s pololidovou písní *Na břehu dívka seděla*:[34]

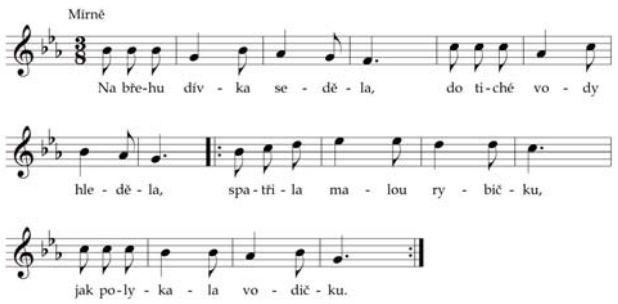

Následující píseň v pochodovém rytmu zapsal týž sběratel v Radosticích u Trocnova od Evy Šnejdové:[35]

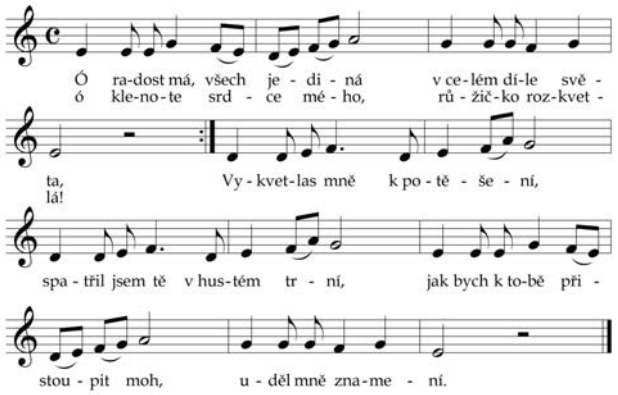

Jak už bylo předesláno u Jakubcova zápisu z Jičínska, významnou skupinou mezi variantami písně *Ó, radost má* jsou nápěvy z okruhu lidových písní duchovních. Zaznívají v nich motivy převzaté z kostelních písní, slyšíme v nich názvuky varhanní hudby. V písni, kterou zaznamenal v roce 1930 Robert Smetana ve Velké Lhotě u Dačic od 70letého Josefa Ambrože,[36] jako by se ozýval zpěv věřících v kostele za doprovodu varhan. Kromě toho se zde objevuje motiv adventní písně *Aj, slyšte znenadání, jak přísný k nám zní hlas* ze Šteyerova kancionálu z roku 1683.[37]

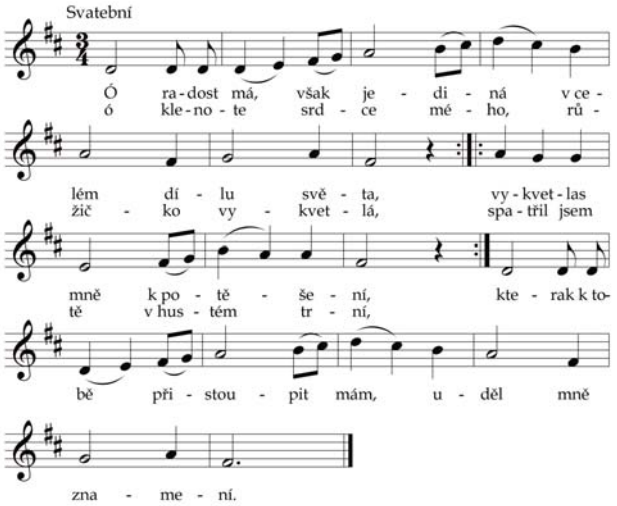

Také v následujících ukázkách lze vysledovat názvuky chrámové hudby:

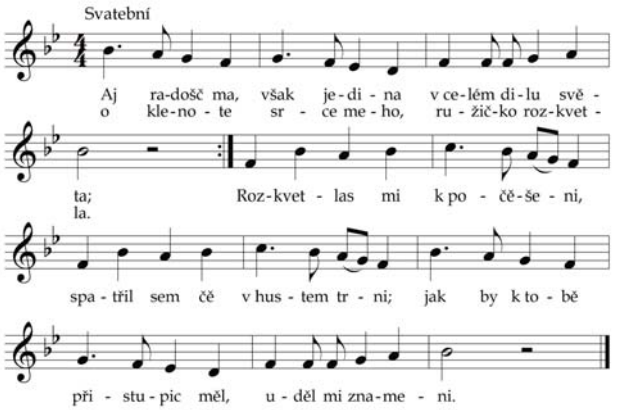

Dvě shodná znění byla zachycena v Dolní Lhotě na Opavsku od Anastázie Pálové (1951, sběr Vojtěch Pála, přepis Václav Stuchlý)[38] a v Krásném Poli na Ostravsku od Karly Pálové (1976, sběr Václav Stuchlý).[39] Záznam písně z Opavska je celý ve slezském nářečí. S původní kramářskou písní se shoduje pouze první sloka, obsahem dalších tří slok je nářek nevěsty nad ztrátou rodičů, kteří jí nemohou požehnat. Zpěvačka k písni poznamenala: „Slezská svatební píseň. Zpívala si sirota.“ A sběratel Václav Stuchlý připsal: „Je kramářského původu, v tradici se zpívaly zapsané sloky. Text byl opsán přesně podle záznamu Vojtěcha Pály. Zpívala jeho matka Anastázie, rozená Švidrnochová.“

[34] POSPÍŠIL, Jan – LOHVINOVÁ, Vjačeslava (edd.). *České písně z ukrajinské Volyně*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1997, V/7, s. 236. Píseň se vyskytuje též s incipitem *U studánky (U potůčku) seděla*. Viz též rukopisný zpěvník Antonína Soudného z počátku 20. století, s. 3–5 (v soukromém vlastnictví). V r. 1964 píseň zapsal Jiří Traxler od Pavly Moravcové, roz. Neterdové, nar. 1897. Srov. KARBUSICKÝ, Vladimír. *Mezi lidovou písní a šlágrem*. Praha: Supraphon, 1968, s. 15.

[35] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 113/537, s. 442, č. 1182.

[36] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 576/182–185.

[37] SIMAJCHL, Ladislav – CIKRLE, Karel – ULMAN, Oldřich (edd.). *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. Praha: Katolický týdeník, 2003, s. 213, č. 121. Václav Matěj Šteyer (1630–1692), jezuita, vydal *Kancionál český* (Praha 1683), který vyšel dokonce v šesti vydáních v letech 1687–1764. Byl to nejrozšířenější a nejpoužívanější katolický barokní kancionál.

[38] EÚ AV ČR Brno, rkp. A 1425/45.

[39] EÚ AV ČR Brno, rkp.1424/57.

(1)
Aj, radošč ma, však jedina
v celem dilu světa,
o, klenote srce meho,
ružičko rozkvetla,
rozkvetlas mi k počešeni,
spatřil sem če v hustem trni,
jak bych k tobě přistupič
měl,
uděl mi znameni.

(2)
Sotvaže sem rano stala,
hned sem se ulekla,
něchčela sem sobě věřič,
jak sem cela zbledla:
ohližim se na vše strany,
kaj su rodiče rozmili,
ale mi je země kryje,
travniček zeleny.

(3)
Ach, vy rozmili rodiče,
staňte ešče jednu,
udželče mi požehnani
v tuto dnešni svatbu,
bez vašeho požehnani
němože byč ščešči žadny,
zvlašče v tym stavu
manželskym,
v kery dnes vstupuji.

(4)
Marně, rozmila nevěsto,
volaš svých rodiču,
oni už vice něstanu,
ež k poslednimu sudu;
vykonaj svych povinošči,
budžeš ščasna v svým
manželstvi,
lasku, věrnošč a upřimnošč
je či vykonači.

Ve stejném melodickém znění publikovala tuto píseň Helena Salichová ve sbírce *Slezské lidové písně svatební a jiné z Kyjovic a okolí*.[40] Píseň *Ó, radosť má* o osmi slokách uvedla v obvyklém znění textu, poté následuje na týž nápěv text svatební písně *Ach, vy rozmily pantáto, i vy, panímámo* a další svatební píseň, zpívaná „nevěstě sirotě“, *Sotva jak sem rano stala*, která se svým obsahem shoduje se zde uvedenou ukázkou. Oproti záznamu Salichové jsou však v Pálově verzi textu určité změny. Melodickou variantou těchto dvou písní je následující zápis Josefa Kšici z Kravař na Opavsku, rovněž ve slezském nářečí (bez data, jedna sloka):[41]

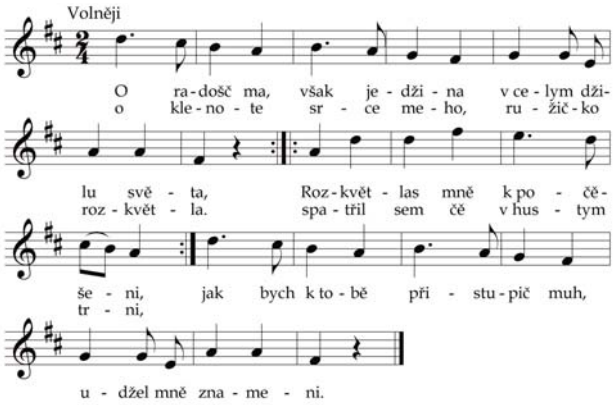

Jásavý tón prvních taktů připomíná úvod kostelní písně *Ježíši, králi nebe a země*:[42]

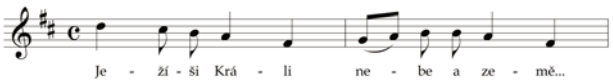

Záznam Josefa Zemánka z Kolína od 80leté Anny Ditrichové z roku 1910; v úvodní a závěrečné části písně cituje mariánskou lurdskou píseň *Kde v údolí ku řece hora má sklon*:[43]

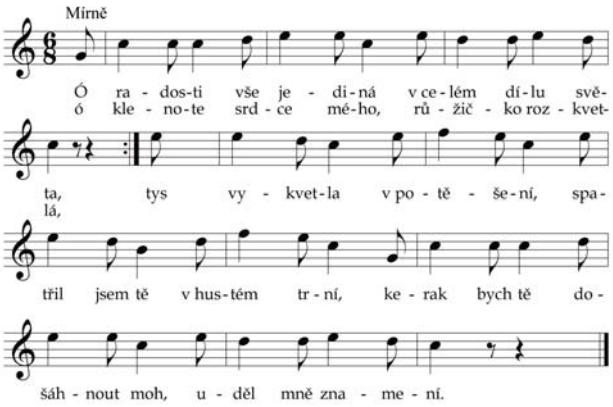

Mariánskou lurdskou píseň zpívali poutníci na cestě do Lurd (Lourdes, poutní místo v jihozápadní Francii na úpatí Pyrenejí). Byla otištěna v moravském kancionálu *Boží cesta*.[44] Na Moravě se občas o mariánských svátcích zpívá při mších v kostele a mezi věřícími je dodnes známá. V kancionálu vydaném v Praze v roce 2003 vyšla píseň pod jiným textem – *Slyš, jaký to nad řekou jásot a ples*.[45] V jejím záhlaví se nachází poznámka o tom, že text písně vyšel v *Poutních zpěvech* v roce 1909, kdežto nápěv vznikl ve Francii v druhé polovině 19. století, zřejmě poté, co se Lurdy staly od roku 1862 oficiálním kultovním místem.[46] Lze se tedy domnívat, že člověk, který použil části francouzského nápěvu k písni *Ó, radosti všejediná v celém dílu světa*, musel tento cizí nápěv dobře znát, a přispěl tak k zakotvení písně v lidovém zpěvním repertoáru na Kolínsku.

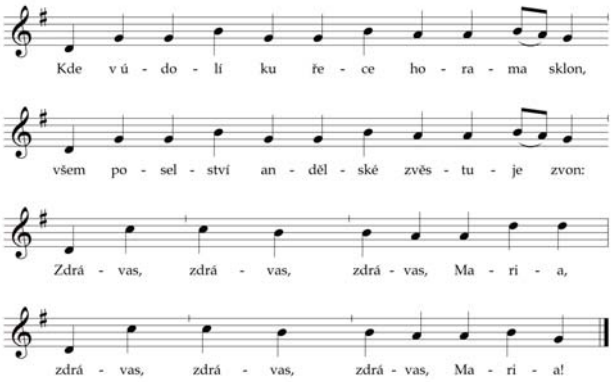

[40] 2. vyd. Kyjovice – Zábřeh 1918, s. 10–13, č. 3.
[41] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 1105/9, s. 11.
[42] Text F. Žák 1912, nápěv J. Trumpus (Družinský zpěvníček 1917). In: *Kancionál* 2003, s. 326, č. 707.
[43] EÚ AV ČR, Praha, rkp.139/612, s. 125, č. 395.
[44] *Boží cesta. Písně a modlitby katolického křesťana*. 5. vyd. Velehrad 1944, s. 487, č. 216.
[45] *Kancionál* 2003, s. 59, č. 811.
[46] Údajně se zde v roce 1858 zjevila v jeskyni čtrnáctileté dívce Bernadettě Panna Maria. Později byla na tomto místě postavena poutní bazilika.

Zajímavá je historie následující písně, zpívané na nápěv kramářské písně *Znám (Vímť) já jeden krásný zámek nedaleko Jičína.* Zapsal ji František Kříž v Otrokovicích u Zlína v roce 1964; jméno zpěváka neuvedl:[47]

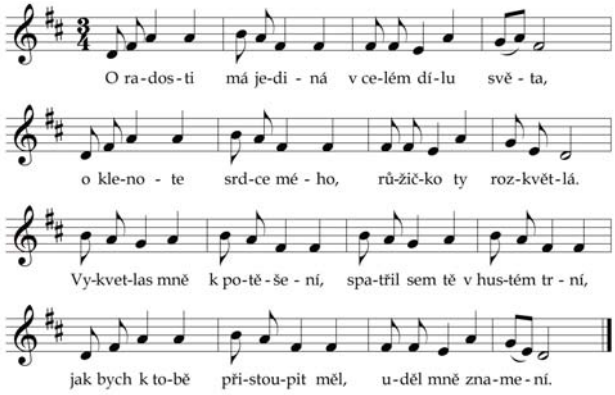

Jako kramářský tisk byla píseň vydána několikrát a v dalších tiscích se na ni odkazovalo. V Kutné Hoře u tiskaře Jiřího Kyncla roku 1747 (odpovídá-li vročení skutečnosti) vyšla píseň *Vímť já jedno místo krásné* s odkazem *zpívá se jako Znám já jeden krásný zámek nedaleko Jičína*; zřejmě tedy už v polovině 18. století píseň o krásném zámku existovala.[48] Samotná píseň pak byla tištěna v řadě dalších vydání (například 1799 v Praze u J. Rokosa nebo 1868 ve Skalici u F. X. Škarnicla synů); autor písně je neznámý. Ladislav Stroupežnický ji použil ve hře *Naši furianti*, kde ji v druhém dějství zpívá výměnkář Petr Dubský. Premiéra hry se konala v roce 1887 – lze tedy soudit, že v průběhu 19. století byl tento nápěv všeobecně známý. V Tršicích u Olomouce se o mariánských svátcích na týž nápěv zpívá poutní píseň:

Nastokrát buď pozdravena,
ó Matičko Hostýnská,
budiž věčně velebená,
královno archandělská:
ty jsi naše milá matka,
tys naše naděje všecka,
neb ty jsi ten Jesse[49] kořen,
Maria, krásná Ester![50]

Píseň se dochovala pouze ústním podáním, není uvedena v žádném kancionálu. Podle starých pamětníků se zpívala při procesích na Svatý Kopeček a na Hostýn.

Zajímavou variantu o jedné sloce zachytil Max Böhnisch v Příboru na Novojičínsku (bez vročení):[51]

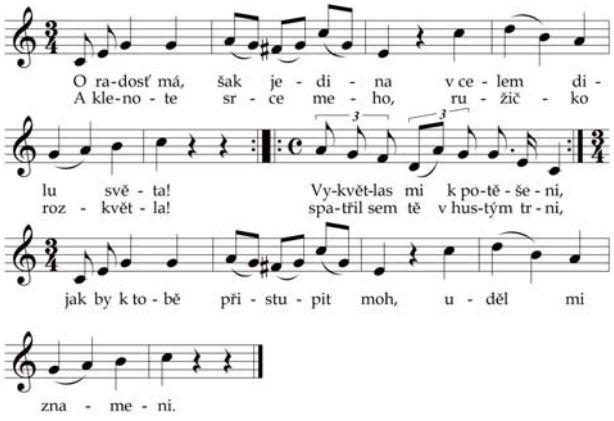

Nejpočetnější je skupina písní s umělými, melodicky bohatěji rozvinutými nápěvy. Na Plzeňsku byla rozšířená varianta s nápěvem umělé makarónské (česko-německé) písně *Vale, lásko ošemetná*, s tanečními lidovými motivy. Následující ukázka pochází z již zmíněného rukopisného zpěvníku Josefa Aueršpergra z obce Kbel (snad Kbel v okresu Plzeňjih) z roku 1833. Soudíc z připojených notací byl autor zpěvníku zručným hudebníkem, texty písní jsou psány kurentem; jedná se o nejstarší melodický záznam písně *Ó, radost má*:[52]

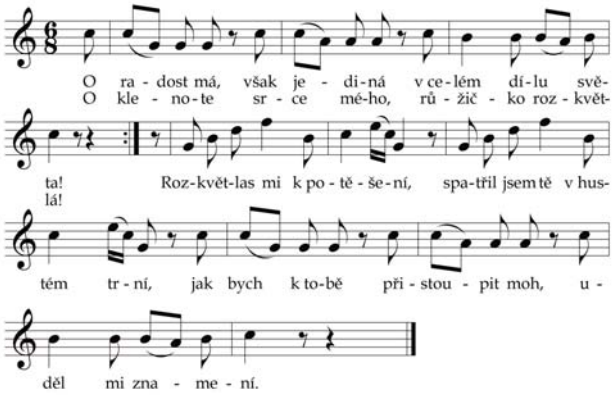

Další záznamy pocházejí z Újezdu u Plzně (ze sbírky Marie Ulčové a Karla Rodiny z roku 1953; zpívala 53letá Alžběta Andrlíková, rozená Vaněčková)[53] a z Kotrčova (ze sbírky Oldřicha Blechy z roku 1942; zpívala Kateřina Matasová).[54]

Nápěv písně *Vale, lásko ošemetná* ve spojení s písní *Ó, radost má* se rozšířil i do dalších krajů, zde však už doznal jistých změn. V roce 1953 zapsali Vratislav Bělík (text) a Jan Frank (nápěv) na Třebíčsku od 63leté Žofie Ošmerové tuto píseň:[55]

---

[47] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 183/3.
[48] Viz IVANOV, Miroslav. Znám já jeden krásný zámek nedaleko Jičína aneb o sličné panně a převelmi žalostné příhodě. In: *Historie skoro detektivní: po stopách literárních záhad*. Praha: Mladá fronta 1961, 1973, s. 38–74.
[49] Jesse – řecké jméno Isaie, izraelského krále, otce Davidova, který žil v 10. století př. Kr.
[50] Ester – krásná židovská dívka, později manželka perského krále Achašveroše, která odvrátila záměr ministra Hamana zahubit židy v perské říši. Žila v létech 485–465 př. Kr.
[51] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 554/8.
[52] Aueršpergrův rukopisný zpěvník je v soukromém vlastnictví Jiřího Traxlera.
[53] Lístkový katalog písňových zápisů. Rkp. Národopisné oddělení Západočeského muzea v Plzni, odd. Písně, bez sign.
[54] NMP sign. 56478, č. 165.
[55] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 1247/7, list 14–15.

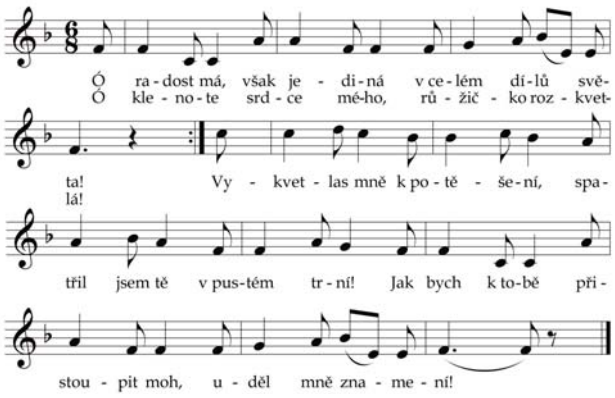

Jiná varianta pochází ze sběru Rudolfa Kučery z Újezdu u Brna z roku 1935; zpěvačka Marie Haluzová označila píseň jako svatební:[56]

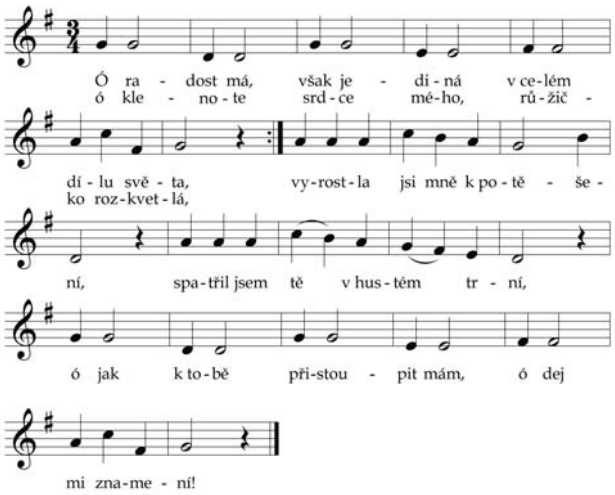

Metoděj Kocman zapsal píseň s incipitem *Avšak má radosť jediná* – s působivými rozloženými akordy v nápěvu – roku 1894 v Troubsku:[57]

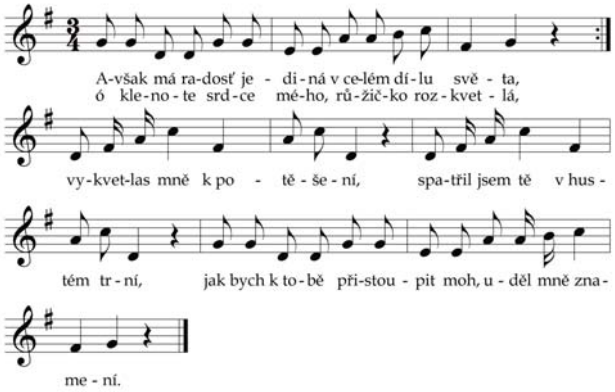

Další varianty obsahuje sběr Anežky Šulové a Karla Hackera z roku 1936 (píseň byla zapsána v obci Ruda nad Moravou na Šumpersku);[58]

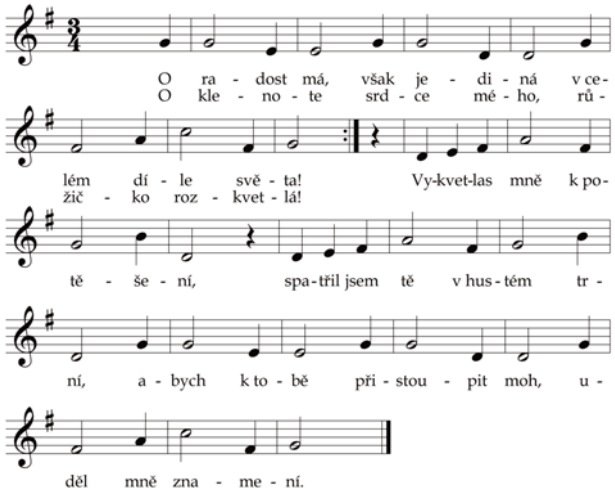

dále sběr Františky Kyselkové z roku 1934 (zápis je z Bukovan u Kyjova);[59]

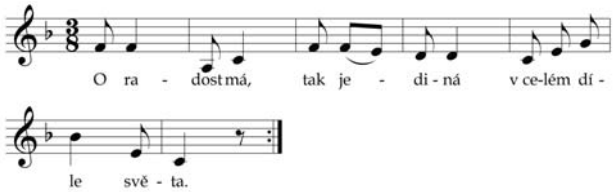

a sběr Alberta Peka kolem roku 1940 na Bechyňsku, kde mu zpívala Anna Jungová:[60]

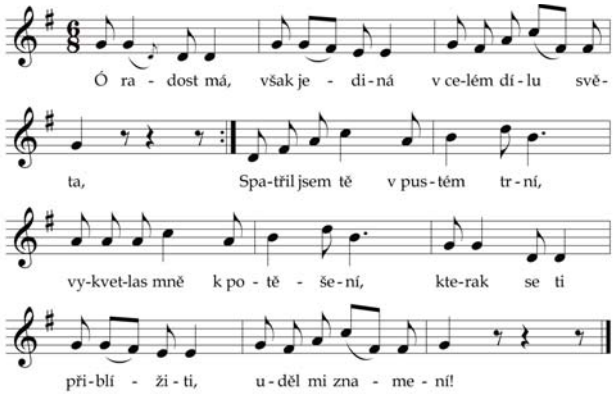

Jinou variantu zapsal Albert Pek v Kolinci u Klatov v roce 1949 od zpěváka Václava Němce a poznamenal: „[píseň] Zná také z Mokrosuk od starého Vojty Koukolů.“

[56] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 843/235.
[57] Písně lidu v Troubsku, č. 8. EÚ AV ČR, Brno, sign. 1-649.
[58] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 512/46.
[59] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 329/5.
[60] Státní okresní archiv Beroun, pozůstalost Alberta Peka, krabice č. 45, bez sign.

Pekovi dále zpívali 90letý Václav Kněz, tesař, a 61letý kolář.[61]

Další variantu zapsala Irena Janáčková roku 1957 v Dolních Štěpanicích na Semilsku; zpíval 72letý Kristián Lukeš:[62]

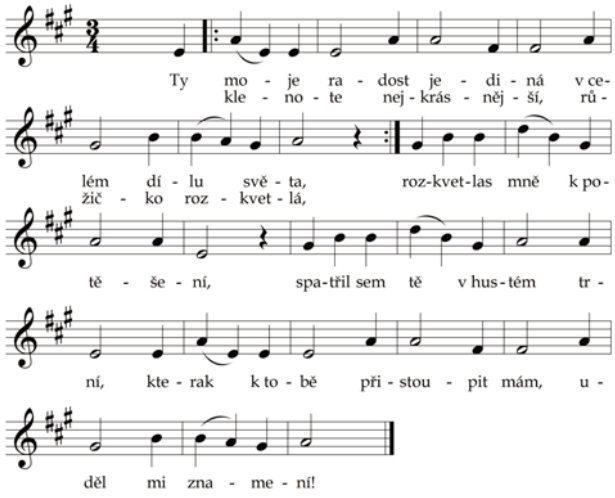

Sběratelce Františce Kyselkové roku 1930 v Želeticích na Hodonínsku zpívala 70letá Antonie Kobylková:[63]

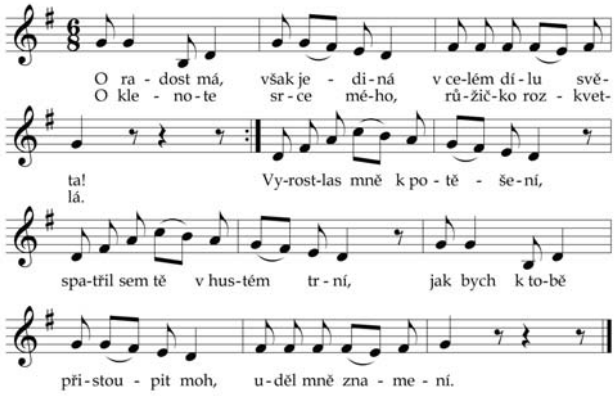

Zcela výjimečně se s textem pojil mollový nápěv. Jan Poláček zapsal takovou verzi písně roku 1954 v Otaslavicích u Prostějova od 75letého zpěváka Jana Zbořila, nar. 1879:[64]

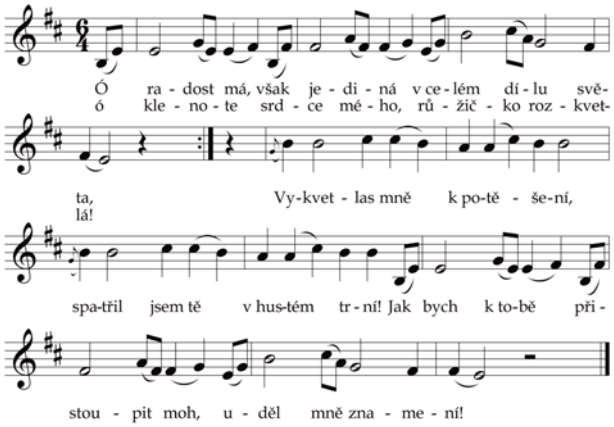

Ojedinělý nápěv (bez zjištěných variant) zaznamenal Oldřich Blecha roku 1941 v Bolevci u Plzně; zpívala Anna Kopková, rozená Čtrnáctá:[65]

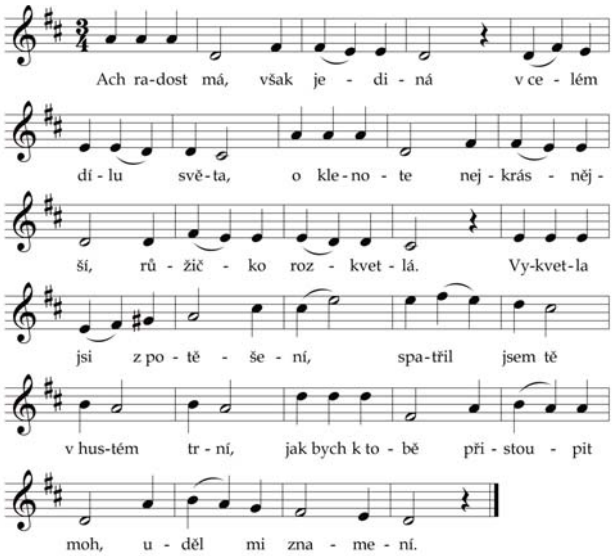

Nápěv v zápisu Antonína Brotana z roku 1909 z Větřkovic na Opavsku je opět ojedinělý – nebyla k němu zjištěna žádná varianta:[66]

[61] Dtto.
[62] EÚ AV ČR, Praha, rkp. 211/752, s. 57, č. 1094.
[63] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 297/2–3.
[64] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 880/č. 32, s. 60; č. 90, s. 147–148.
[65] Národopisné oddělení Západočeského muzea v Plzni. Lístkový katalog písňových zápisů. Rkp. NMP, odd. Písně, bez sign.
[66] EÚ AV ČR, Brno, rkp. A 15/19.

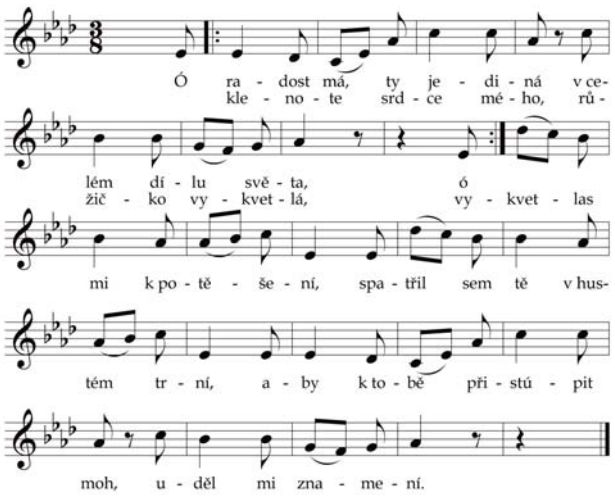

Líbivý nápěv, připomínající lendler, zachytil roku 1941 v obci Černice na Plzeňsku Karel Rodina od 71letého výměnkáře Matěje Honzíka, nar. 1870:[67]

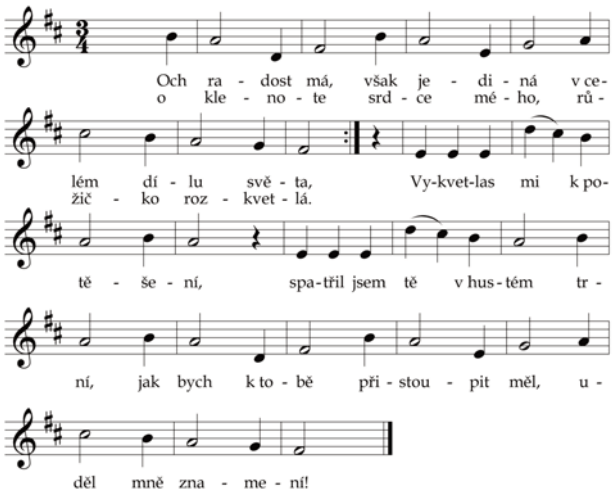

Nápěv byl inspirován pololidovou písní kupletního charakteru – *Jak sem řekl, tak udělám, nechám milování*:[68]

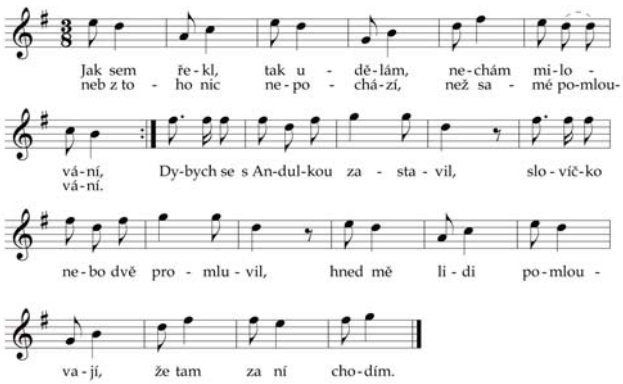

V západních Čechách, zejména na Plzeňsku a Domažlicku, je rozšířen nápěv, který ve dvacátých letech 20. století zachytil se zdobeným dvojhlasným zpěvem Jindřich Jindřich a publikoval ve 3. dílu *Chodského zpěvníku*:[69]

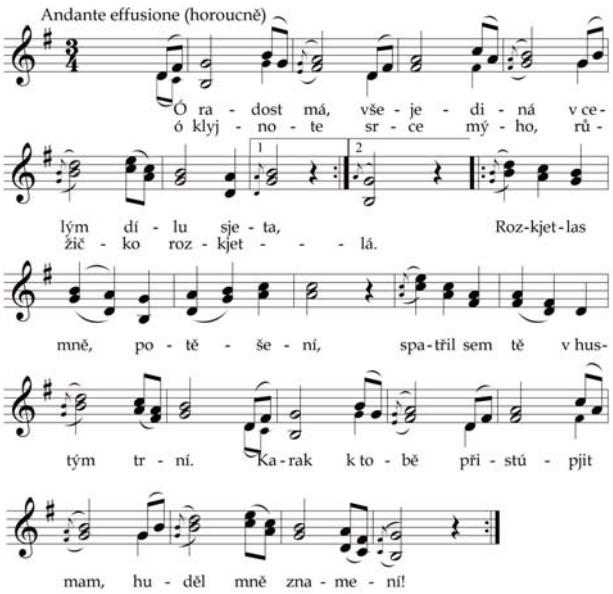

Text uvedl sběratel v chodském nářečí, a to ve dvojí verzi:

I.

(1)
Ó, radost má, všejediná
v celým dílu sjeta,
ó klyjnote srce mýho,
růžičko rozkjetlá,
rozkjetlas mně, potěšení,
spatřil sem tě v hustým trní.
Karak k tobě přistúpjit mam,
huděl mně znamení!

(2)
Muj poklade, patřim na tě,
znameni tě dávám,
z kruntu srce náši lásce
vždy věrná (náchylná)
zvostávám,
jen buj eště trpělivyj,
nehukazuj se truchlivyj,
nehukracuj věku svýho,
Bůh je dobrotivyj.

(3)
Trpělivost nese růži,
s tú se těšit buru,
připravjim srce zahradu
ha z myjch vočí vodu,
ten kvítek buru zalijvát
ha v srci ráda štěpuvát,
habys ho moh celyj život
hupřimňe mjiluvát!

(4)
Ó, lalijum nyjkrásnyjší,
si v sjetě jediná,
ó, zvonečku srce mýho,
ty si má rozmjilá,
vykjetlas mně, potěšeni,
spatřil sem tě zase v sněni,
ó, zpjivyj mně, muj
křivánku,
potěšuj srce mý!

[67] Lístkový katalog písňových zápisů. Rkp. NMP, odd. Písně, bez sign.
[68] EÚ AV ČR, Praha, rkp. F. Homolka, sign. 25/106, s. 129, č. 1369. Zp. Josef Masopust, Libeň 1909. THOŘOVÁ, Věra – TRAXLER, Jiří – VEJVODA, Zdeněk. *Lidové písně z Prahy ve sbírce Františka Homolky: studie/kritická edice*. *I. díl.* Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2011, s. 129, č. 44.
[69] JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův Chodský zpěvník. Díl III*. Kdyně 1928, č. 74, s. 99–101.

II.

(1)
Ó, radost má, přejediná
v celým dílu sjeta,
ó klyjnote srce mýho,
růžičko rozkjetlá,
na vysokým prútku vjisíš,
šecky nás svú krású těšíš,
co je v celým sjetě panen,
jen ty se mně líbíš!

(2)
Nevychvaluj, nevychvaluj
mý krásy nad iné,
asli mňe věrně mjiluješ,
mluv ke mně hupřimně,
vokolo mňe chodíš, zdycháš,
tvý srce láskú pronikáš,
doposavád mým rodičom
vo mňe nic neříkáš.

(3)
Japa se mam vopovážit
k tvým rodičom přijít,
hdyž se mušim s mú chudobú
tobě i jim sjeřit:
ty v bohactví si zrozená,
v rozkoši si vychuvaná,
jak by se to státi mohlo,
bys mně bula daná?

Obě verze se obsahově od sebe liší. Zatímco náplní druhé písně, stejně tak jako všech ostatních variant, je váhání chudého mládence požádat bohaté rodiče své vyvolené o její ruku, což mu dívka vyčítá, první verze je čistě lyrické milostné vyznání. Na stejný nápěv uvádí Jindřich dvě pololidové písně: milostnou *Hdyž se tráva zelenála z jera na vršíčku* a s vojenským motivem *Huž je konec, má panynko, tý náší lekrace.*[70]

K rozšíření této melodické verze, publikované v Jindřichově *Chodském zpěvníku*, ve druhé polovině 20. století, přispěla i nahrávka Plzeňského rozhlasového orchestru pod vedením Zdeňka Bláhy, který ji uvedl v podání sólistky Státního souboru písní a tanců Věry Příkazské. Naposledy byla píseň vysílána v pořadu u příležitosti zpěvaččiných nedožitých 80. narozenin.

Mezi jinými písněmi z jejího repertoáru zazněla právě i píseň *Ó, radost má.*[71]

Dnes lze potvrdit, že původně kramářská píseň v podobě, v níž ji zachytil Jindřich Jindřich ve dvacátých letech 20. století a publikoval v *Chodském zpěvníku*, zlidověla a dosud je součástí lidového písňového repertoáru v Postřekově na Domažlicku, snad i díky její prezentaci místním souborem písní a tanců. Zazněla také mezi jinými svatebními písněmi na svatbě mladého páru v Postřekově, jíž jsem byla svědkem v srpnu roku 2000. Tamtéž jsem v roce 2001 v rámci výzkumu zapsala tuto píseň ve stejném znění od 61leté Anežky Hroníkové, rozené Hrubé. Uvedla, že se píseň naučila od své kmotry a že je to „krásná starobylá svatební píseň“.

Na základě dlouhodobého zkoumání dospěli někteří folkloristé (například Vladimír Karbusický) ke zjištění, že skutečně lidovou se píseň stává teprve tehdy, udrží-li se v lidovém zpěvním repertoáru alespoň 200 let. Podle většinového názoru však ke zlidovění písně stačí, zůstává-li známá a oblíbená ještě ve třetí zpěvácké generaci. Přední český estetik a muzikolog Otakar Hostinský (1847–1910) uvádí: „… lidovou písní jakožto příznakem pravé povahy a skutečného duchovního života lidu bude nám jen to, co – nechť vyplynulo z jakéhokoliv pramene – ujalo se v něm trvale, co alespoň z jednoho pokolení novinku přijavšího zdědilo se v plné životní síle své na pokolení druhé a třetí. Pak teprve je důkaz podán, že píseň shoduje se již dokonale s povahou lidu, popřípadě že tomu, co snad prvotně s povahou tou se nesnášelo, obecný vkus a názor buď přetvořením dal výhost, anebo zase naopak sám se konečně naklonil a přizpůsobil, tj. podrobil. Rozhodným, trvalým úspěchem jest tedy především udržení se písně v podstatě nezměněné po několik pokolení, třeba i po několik století.“ Dalším kritériem oblíbenosti a životnosti písně je počet variant. Podle Hostinského „nejlépe se osvědčuje oblíbenost a životní síla nápěvu tím, když vyskytuje se větší počet variantů“.[72]

Píseň *Ó, radost má* naplňuje všechna tato kritéria beze zbytku. Zpívá se dodnes, od jejího prvního dohledaného záznamu z roku 1808 uplynulo již 209 let a počet jejích variant dosáhl zjištěných 78 zápisových jednotek. Ve skutečnosti jich však bude jistě mnohem více – není v silách jednoho ani několika badatelů evidovat všechny vyskytující se záznamy.

Třebaže se píseň *Ó, radost má* svým charakterem poněkud vymyká ze skupiny lidových svatebních písní a blíží se spíše písním umělým, navíc s archaickým textem přelomu 18. a 19. století, je s podivem, že se tak dlouho udržela v lidové zpěvnosti západních Čech, především Chodska. Navíc je pravděpodobné, že její obliba a životnost v tomto kraji potrvá i v dalších letech.[73]

Cílem studie bylo poukázat na jeden z příkladů ohlasu a zakotvení kramářské písně ve folklorní tradici, její rozšíření po celém území Čech i Moravy i vytvoření nesčetného počtu rozmanitých variant s různými nápěvy písní lidových, pololidových, kostelních i umělých. Její uchování v lidovém zpěvním repertoáru venkova po několik generací zpěváků potvrdilo její trvalé zakořenění v lidové zpěvnosti a její opravdové zlidovění.

PhDr. Věra Thořová, CSc.

[70] JINŘICH 1928, s. 100–101.

[71] Vysíláno v neděli 22. 5. 2016 v 9 hod. na stanici 2 Českého rozhlasu.

[72] HOSTINSKÝ, Otakar – NEDBAL, Miloslav (ed.). Česká světská píseň lidová. In: *Hostinský o hudbě*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1961, s. 312–315.

[73] Závěrem bych ráda poděkovala všem, kteří mi v mé práci pomohli – především s vyhledáním příslušného archivního materiálu či upozorněním na jednotlivé zápisové jednotky: pracovníkům Knihovny Národního muzea v Praze; PhDr. Martě Toncrové a Mgr. Šárce Toncrové z brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR; PhDr. Jiřímu Traxlerovi a PhDr. Zdeňku Vejvodovi, Ph.D., z Etnologického ústavu AV ČR v Praze. Zdeňku Vejvodovi dále zvláště děkuji za notovou sazbu a technické zázemí a Jiřímu Traxlerovi za pečlivou věcnou i jazykovou korekturu.